

Recenzja rozprawy doktorskiej zatytułowanej:

The Southern Room of Amun in the Temple of Hatshepsut at Deir el-Bahari.

Its Decoration and Ritual Function in the Upper Courtyard Complex

napisanej przez mgr Katarzynę Kapiec

pod kierunkiem dr hab. prof. PAN Ewy Laskowskiej-Kuszał

przedstawionej do dalszych etapów postępowania doktorskiego na Wydziale Archeologii
Uniwersytetu Warszawskiego

1. Uwagi wstępne. Przedstawienie pracy, uzasadnienia tematu i prawidłowość jego sformułowania

Recenzowana praca doktorska poświęcona została opracowaniu Południowego Pomieszczenia Amona w świątyni Hatshepsut w Deir el-Bahari. Rozprawa została podzielona na dwa tomy (221 i 480 stron). Pierwszy z nich został już opublikowany jako X tom serii *Deir el-Bahari*. W pierwszym rozdziale pracy zamieszczono informacje dotyczące organizacji dokumentacyjnych i studyjnych prac autorki w interesującym ją pomieszczeniu. Drugi rozdział skupia się na dziejach badań nad tą salą, prowadzonych zarówno przez polskich jak i zagranicznych uczonych. To interesujące przypomnienie ważnych momentów w historii archeologii, ale czy rzeczywiście powinno być tak długie z obfitym cytowaniem publikacji Navilla in extenso (np. s. 10-11)?

Trzecia część omawia historię budowy i architekturę Południowego Pomieszczenia Amona. Autorka przypomina ustalenia przede wszystkim polskich architektów, np. że ściana pomiędzy południowym pomieszczeniem Amona, a kaplicą Totmesa I powstała w drugiej fazie budowy świątyni. Samo pomieszczenie miało powstać, zdaniem Z. Wysockiego, w drugim etapie pierwszej fazy wznoszenia świątyni. Ta teza została ostatnio zakwestionowana przez J. Iwaszczuk. Rozdział czwarty jest syntetycznym opisem stanu badań z odniesieniami do obfitej literatury.

Rozdział piąty stanowi zasadniczą część tomu. Umieszczone w nim zostało rozbudowane przedstawienie dekoracji, opis metod dokumentacji oraz sposób prezentacji materiału epigraficznego. Zawarte zostały tutaj zarówno wymiary scen, uwagi na temat ich zachowania, opisy zachowanych fragmentów, jak i opracowanie tekstów. Ze względu na liczne poprawki w oryginalnych tekstach dokonane po śmierci królowej Autorka zdecydowała się podkreślić te zmiany kolorami, różnymi dla kolejnych epok. Bardzo to ułatwia śledzenie wywodów Doktorantki.

Ważnym elementem rozprawy jest wykonana przez Autorkę dokumentacja rysunkowa dekoracji Południowego Pomieszczenia Amona. Została ona skopiowana na folie, następnie zeskanowana do komputera. Wykonano również zdjęcia orto-foto. Podkreślone zostały różnice stylistyczne pomiędzy oryginalnymi reliefami, a tymi z czasów późniejszych. Umożliwiło to ich wykluczenie z pierwotnych scen. Teksty przedstawiono w transkrypcji hieroglificznej, transliteracji i opatrzonym komentarzem tłumaczeniu. Ważne miejsce zajmuje rekonstrukcja inskrypcji z okresu panowania Hatszepsut, umożliwiającą odtworzenie ich pierwotnej treści.

Rozdział omawiający proces skuwania i przekuwania imion i wizerunków Hatszepsut, który miał miejsce w okresie panowania Totmesa III podsumowuje tom pierwszy. Zamyka go bardzo przydatny indeks użytych w rozprawie słów i zwrotów staroegipskich.

Opracowanie dekoracji i tekstów z tomu I stanowiło podstawową bazę źródłową do zawartej w tomie II analizy motywów użytych w dekoracji. Miała ona na celu określenie funkcji Południowego Pomieszczenia Amona. W dziewięciu tworzących ten tom rozdziałach przeanalizowano tzw. fryz obiektów: oleje i tkaniny, teologiczną osobowość Amona-(Ra-)Kamutefa i Amonet, strój królewski i insygnia władzy, obecność królewskiego *ka*, i wreszcie scenę koronacji znajdującą się nad wejściem do badanego pomieszczenia. Określenie funkcji Południowego Pomieszczenia Amona zostało zawarte w przedostatnim rozdziale tej części rozprawy, a zamyka ją krótkie podsumowanie.

Całość wieńczy obfita bibliografia (65 stron) oraz spisy rycin i tablic.

2. Ocena poprawności celów i hipotez badawczych oraz wykorzystania źródeł

Podstawowymi celami rozprawy były prezentacja i omówienie dekoracji Południowego Pomieszczenia Amona oraz zdefiniowanie jego funkcji w świątyni jako elementu teologicznej koncepcji całej świątyni Hatszepsut. Cele te miały zostać zrealizowane poprzez analizę motywów użytych w dekoracji i lokalizację pomieszczenia w świątyni. Ważną rolę miały odegrać analogie w innych budowlach sakralnych w Egipcie w różnych okresach historycznych.

Podstawowa hipoteza badawcza zakładała, że analizowane pomieszczenie było nie tylko magazynem świątynnym jak zakładało wcześniej wielu badaczy, ale miało dużo ważniejszą funkcję kultową. Potwierdzenie postawionej tezy oparto na analizie dekoracji ograniczonej do tzw. fryzu obiektów oraz ukazywania boskich aspektów Amona-Kamutefa i Amonet. Te motywy zostały powiązane z różnymi rytuałami (np. odrodzenie) i przeanalizowane na tle religijnych koncepcji znanych z innych fragmentów dekoracji Górnego Dziedzińca świątyni.

Drobiazgowa prezentacja tekstów miała na celu wykazanie, które z nich pochodzą rzeczywiście z czasów panowania królowej, a które zostały zmienione za Totmesa III, w czasach amarneńskich i postamarneńskich. W ten sposób Autorka chciała zidentyfikować funkcję analizowanego pomieszczenia oraz lepiej ocenić okres panowania Hatszepsut i religijne koncepcje jej czasów.

Odtworzenie roli odgrywanej przez to pomieszczenie miało, w zamyśle Autorki, pozwolić na lepsze zrozumienie teologicznej koncepcji zarówno Południowego Pomieszczenia jak i całej Świątyni.

Źródła, zarówno te pochodzące z Południowego Pomieszczenia Amona, jak i te dobrze dobrane z literatury przedmiotu zostały w pełni wykorzystane.

3. Ocena formalnej strony pracy. Uwagi redakcyjne

Wartość pracy znacznie podnoszą liczne ilustracje, zarówno zdjęcia jak i rysunki. Te ostatnie zostały w większości wykonane przez Doktorantkę. Zamieszczono je zarówno w tekście jak i na planszach załączonych do pierwszego tomu.

Zdarzają się drobne niekonsekwencje np. tytuły rozdziałów w spisie treści różnią się czasem od tych w tekście. Por np. tytuł rozdziału VII w drugim tomie.

Literówki są sporadycznie, ale przed publikacją tekst powinien zostać przejrany: brak np. numeru figury na str. 221 tomu 2.

W rozdziale o królewskim KA Autorka opisując jego formy pisze, że przedstawiano go (s. 311 i nast.) „in anthropomorphic and flag form”. Wydaje się, że w odniesieniu do drugiej formy właściwszym byłoby użycie terminu „standard”, powszechnie używanym np. w określeniu symboli nomów (nom-standard), czy chorążych (standard-bearer).

Bibliografia jest obszerna i prawie kompletna, choć w kontekście często przywoływanego święta sed brakuje pracy Ericha Hornunga i Elisabeth Staehelin *Studien zum Sedfest*, Aegyptiaca Helvetica I, Genewa 1974.

4. Merytoryczna ocena rozprawy

Kompleksowe studium dekoracji i tekstów z Południowego Pomieszczenia Amona pozwoliło na weryfikację hipotez zgłoszonych wcześniej przez innych badaczy, wprowadzając porządek w tej dziedzinie. Zdefiniowanie funkcji tej sali i umieszczenie go w topografii rytualnej Górnego Dziedzińca to kolejny krok w zrozumieniu teologicznego przesłania świątyni Hatszepsut w Deir el-Bahari, poszerzający wiedzę na temat zasad regulujących

układem dekoracji ściennej pomieszczeń świątyni, ich kultowego przeznaczenia, a także funkcji budowli sakralnych w epoce Hatszepsut.

Analiza dekoracji (t. I) pozwoliła na określenie pięciu stadiów jej tworzenia i przeróbek: czasy Hatszepsut, panowanie Totmesa III, okresy amarneński, postamarneński i postramessydzki. Potwierdzono w ten sposób sekwencję znaną z innych części świątyni. Warto podkreślić uchwycenie niewielkich zmian oraz uszkodzenie przedstawień Senemmuta dokonanych już w czasie panowania królowej. Zmiany dokonane za panowania Totmesa III były dużo bardziej powierzchowne od tych z czasów amarneńskich i łatwiej jest rekonstruować oryginał. Te ostatnie zostały odnowione pod koniec XVIII i za XIX dyn.

Bardzo istotne są komentarze zamieszczone po każdej omawianej scenie. Dotyczą one zarówno zachowanych oryginalnych scen, jak i zmian wprowadzonych za Totmesa III czy rekonstrukcji z czasów późniejszych. Pozwalają na odniesienie się do konkretnych scen i tekstów, a także wyraźnie określają poglądy Autorki na temat oryginalnych przedstawień i tekstów.

Interesujące spostrzeżenia dotyczą rekonstrukcji w czasach postamarneńskich. Autorka wyłapuje błędy w odtwarzaniu napisów. Przykładowo w scenie ze wschodniej ściany zamiast imienia Nechebet zostało użyte imię Wadzet (T. I; s. 98). Warto też podkreślić, że w miejscach gdzie sceny i napisy są bardzo zniszczone Doktorantka nie waha się zaproponować kilku możliwych rekonstrukcji (np. T. I; s. 100; fig. 41). W komentarzu do całej sceny ofiarowania oliwy wysuwa wniosek o możliwym wpływie na skarbiec Totmesa III w Karnaku budowli Hatszepsut, co implikuje w sobie również podobieństwa w programie dekoracyjnym (T. I; s. 100-101).

Zdaniem mgr K. Kapić niszczenie i przerabianie dekoracji zainicjowane za rządów Totmesa III (T. I; s. 170) jest widoczne w Południowym Pomieszczeniu Amona lepiej niż w pozostałych częściach świątyni czy innych budowlach Hatszepsut. W rozprawie omówione zostały wcześniejsze poglądy na temat powodów takiego działania. Początkowo łączono je z okresem bezpośrednio po śmierci królowej, później przesuwano aż do 20 lat po jej odejściu. Ten proces, jak Doktorantka przekonująco uzasadnia, zaczął się jednak pomiędzy 33 a 42 rokiem panowania Totmesa III i trwał do początków rządów Amenhotepa II.

W literaturze egiptologicznej od dawna trwa też dyskusja na temat powodów przekuwania scen związanych z królową. Próby wykazania, że usuwano tylko jej przedstawienia jako króla Egiptu, a zostawiano te gdzie ukazana jest jako królewska żona, są zdaniem doktorantki nieprzekonujące, a w rzeczywistości starano się usunąć wszystkie wizerunki Hatszepsut. Zastępowanie królowej przez Totmesa II, a nie przez Totmesa III

pokazuje dobitnie, że przekuwanie miało na celu legitymizację tego ostatniego władcy i prawa do dziedziczenia linii męskich następców Totmesa I (T. I; s. 182). Ma tego również dowodzić koregencja Amenhotepa II (T. I; s.173-174).

W ostatnim rozdziale tomu I Autorka omawia usuwanie i przerabianie poszczególnych elementów dekoracji i tekstów. Ważne są zawarte w rozdziale VI.2 (s. 174 i nast.) spostrzeżenia dotyczące dziewięciu sposobów usuwania niepożądanych fragmentów i rozmiarów wprowadzonych zmian. Zdaniem mgr K. Kapiec najpierw rozkazano wymazać wszystkie imiona i przedstawienia królowej, a dopiero później zastępować je przez te Totmesa I i Totmesa II. Miało to na celu nie tylko wymazanie pamięci o władczyni, ale także uniemożliwienie sprawowania jej boskiego kultu. Zastąpienie jej przez Totmesa II miało na celu utrzymanie kultowego charakteru świątyni, tyle że związanego z zupełnie innym adresatem.

Podrozdział VI.4 tomu pierwszego jest podsumowaniem poruszanej tam problematyki, a Autorka stara się odtworzyć kolejność przeróbek dekoracji Południowego Pomieszczenia Amona. Godnym podkreślenia jest fakt, że Doktorantka zdając sobie sprawę z ograniczonego repertuaru dowodów przedstawia dwie alternatywne możliwości. Nie ulega pokusie głoszenia prawd niepodważalnych, zjawisku dosyć popularnym szczególnie wśród młodych uczonych, ale otwiera dyskusję i dopuszcza inne poglądy. Sama zresztą dyskutuje ze swoimi argumentami zawartymi w poszczególnych scenariuszach. Przekonująco opowiada się za rekonstrukcją zawartą w pierwszym scenariuszu i powołując się na analizę stylistyczną zmian łączy te dotyczące postaci Hatszepsut (i związanych z nią napisów) z czasami Totmesa III, a zmiany dotyczące bóstw ze zniszczeniami amarneńskimi i restauracją wykonaną po tym okresie.

Omawiając w rozdziale drugim tomu II poszczególne elementy fryzu obiektów Autorka sięga do przedstawień i tekstów z dużo wcześniejszych czasów, obficie cytuje przykłady i liczne opinie na ich temat. Pozwala to czytelnikowi zorientować się w popularności poszczególnych świętych olejów i tkanin, ich dłuższej lub krótszej historii, czy obecności w różnego rodzaju przekazach znanych z grobów, świątyni, tekstów religijnych czy opowieści i tekstów medycznych. Przy okazji fryzu z niosącymi dary z grobowca Chufuchafa I (T. II; s. 4) można było wspomnieć o podobnych przedstawieniach znanych ze sztuki Proto/Wczesnodynastycznej, co podkreśliłoby długotrwałość ich używania. Poszukując genezy fryzu obiektów w interesującym autorkę pomieszczeniu sięga ona do tych znanych z kontekstu świątynnego. Podkreśla, że nie jest to częste (T. II; s. 11). Ze Starego Państwa są znane 3 przykłady. Najstarszy pochodzi ze świątyni Sahure w Abusir. Wydaje się jednak, że doszukiwanie się w tym przedstawieniu inspiracji dla dekoracji Południowego Pomieszczenia Amona jest pozbawione solidnych podstaw. Twierdzenie autorki jest wzmocnione na następnej

stronie. Stwierdza tam, że pomimo wrażenia, że przedstawienia naczyń z olejami i skrzyń z tkaninami wywodzą się sepulkralnej sztuki Starego i Średniego Państwa to ich genezy należy szukać w przedstawieniach świątynnych, skąd trafiły do prywatnych grobowców. Stan zachowania świątyn ze Starego Państwa ma być odpowiedzialny za fałszywy zdaniem Autorki obraz. Brak zachowanych reliefów nie jest argumentem za ich istnieniem. Zwłaszcza, że brak również podobnych przedstawień ze Średniego Państwa, a pojedyncze bloki z tego okresu nie tworzą dostatecznie silnych argumentów.

Ważna jest także analiza przedstawień w innych świątyniach. Szczególnie tych z czasów bezpośrednio sąsiadujących z panowaniem Hatszepsut i ze schyłku Nowego Państwa. W tym czasie fryzy obiektów stają się mało popularne, a znane 4 przykłady pochodzą z grobów datowanych na rządy Hatszepsut i Totmesa III (T. II; s. 8). Zdaniem Autorki (T. II; s. 19) motyw fryzu obiektów nie pojawia się w dekoracji świątyn po panowaniu Hatszepsut i jest zastępowany scenami ofiarowania. Jest ona również zdania, podobnego do badających inne części świątyni w Deir el-Bahari, że sztuka Starego i Średniego Państwa miała wpływ na jej dekorację i repertuar przedstawień w Południowym Pomieszczeniu Amona. Ma to być wynikiem kontynuacji sztuki i obrzędów, opartej na papyrusach zachowanych w archiwach. Jak wyżej wspomniałem, argumenty popierające tą hipotezę są jednak, przynajmniej w odniesieniu do fryzu obiektów, zbyt słabe. Fragmenty przedstawień i pojedyncze bloki bez kontekstu nie mogą być wystarczającą bazą dla tak daleko idących wniosków.

Tym niemniej analogie z odległych nieraz epok są ważnym potwierdzeniem długotrwałej tradycji. Mgr K. Kapić obficie opisuje różne przedstawienia i cytuje odpowiednie teksty. Jej zdaniem te przedstawione w Pomieszczeniu nie mogą być rozpatrywane w kontekście funeralnym, choć z niego się wywodzą (T. II; s. 46), a dystrybucja produktów w Południowym Pomieszczeniu Amona wiąże się z zapewnieniem stałej regeneracji w ciągu dobowego cyklu.

Rozdział trzeci tomu drugiego został poświęcony przedstawieniu Amona-Ra-Kamutefa. Autorka wyjaśnia, że oryginał został zniszczony w okresie amarneńskim, a w czasie późniejszej restauracji dodano, nie występujące pierwotnie, imię Ra (s. 177). Poglądy na temat tej postaci i jej interpretacja zostały oparte na wielu publikacjach, poczynając od klasycznych prac Adolfa Ermana i Kurta Sethe, aż po książkę Luca Gabolda z 2018 r, wykazując dobrą orientację autorki w literaturze przedmiotu.

W dalszych częściach tego rozdziału wyczerpująco omówiono przedstawienia bóstwa od Średniego Państwa, kiedy pojawia się ono po raz pierwszy (Senuseret I) po panowanie Hatszepsut. Następnie w jej świątyni w Deir el-Bahari, gdzie przedstawienia bóstwa podzielono na trzy grupy oraz w innych budowlach z czasów królowej i Totmesa III.

Osobny podrozdział poświęcono mowom bóstwa, stanowiącym najdłuższe teksty umieszczone (s. 203) w Południowym Pomieszczeniu Amona. Starożytni podkreślali w nich, że przeznaczeniem Hatszepsut było panowanie nad całym Egiptem. Wyraźnie zaakcentowano budowlaną aktywność królowej, zwłaszcza związaną z kultem Amona. Miało to odegrać ważną rolę w legitymizowaniu jej rządów.

Podsumowując wspomniane zagadnienia Autorka podkreśla, że obecność przedstawień ityfalicznego Amona uwypukla zawarte w dekoracji pomieszczenia aspekty odrodzenia i regeneracji. Kończące rozdział tabele (nr 20 – 24; s. 205 – 220) zawierają zestawienia przedstawień Amona w budowlach sakralnych czasów Hatszepsut.

W bardzo podobny sposób został skonstruowany rozdział czwarty, poświęcony przedstawieniom Amonet. W Południowym Pomieszczeniu ukazano ją obejmującą królową. Imię bogini pojawia się już w Tekstach Piramid, ale pierwsze przedstawienia są znane z Białej Kaplicy Senusereta I. W czasach Hatszepsut wizerunki bogini pojawiają się w świątyni w Deir el-Bahari oraz w Czerwonej Kaplicy.

Doktorantka podkreśla (s. 254), że sceny obejmowania przez Amonet władcy, potwierdzające ścisły związek, są bardzo rzadkie i ograniczają się w zasadzie do Hatszepsut. Jej zdaniem królowa nie tylko wprowadziła boginię do ikonografii świątyni, ale próbowała też rozszerzyć jej kult na cały obszar tebański, aby wykorzystać boginię w legitymizacji swojej władzy (str. 256).

Rozdział piąty tomu dwa poświęcono regaliom królewskim ukazanym w Południowym Pomieszczeniu. Zdaniem Autorki przedstawione w poszczególnych scenach korony mniej lub bardziej wyraźnie uzupełniają się (str. 295). Np. Biała Korona królowej jest dopełniona przez Czerwoną Koronę bogini (scena z północnej ściany). Wyraźnie jest też widoczny podział na wschodnią i zachodnią stronę. W efekcie zdaniem Doktorantki prowadzi to do stałej regeneracji w cyklu dnia i nocy, a boski status królowej ma być podkreślony jej ubiorem. I w tym rozdziale zamieszczono (tab. 26) zestawienie królewskich insygniów i strojów podkreślające najważniejsze ich aspekty.

Rozdział szósty poświęcono królewskiemu Ka, które jest poświadczony w kontekście świątynnym od V dynastii. W świątyni w Deir el-Bahari jest relatywnie często ukazywane, co zilustrowano w tabeli 27 (str. 330 – 335). Pojawia się również w innych budowlach z czasów Hatszepsut i Totmesa III.

Rozdział siedem dotyczy sceny koronacji umieszczonej ponad wejściem do Południowego Pomieszczenia Amona. I tutaj także tabele na końcu rozdziału zestawiają

najważniejsze elementy rytuałów intronizacyjnych i koronacji ze świątyni w Deir el-Bahari i Czerwonej Kaplicy.

Zbyt krótki rozdział VIII (389 – 391), zbiera poglądy Autorki na temat funkcji Południowego Pomieszczenia Amona. Z przeprowadzonej analizy wynika jej zdaniem jasno, że dekoracja tego pomieszczenia została pomyślana tak, aby oddać cykl nocy i dnia, zapewniając stałą regenerację i odrodzenie zmarłego króla. Przedstawienie świętych olejów i tkanin ma zapewnić stały do nich dostęp, ponieważ używano ich w różnych obrzędach. Wybór i zestawienie wyobrażeń bóstw w Pomieszczeniu miało znaczenie dla legitymizacji władzy Hatszepsut, potwierdzenia jej praw do tronu, podobnie jak to miało miejsce w innych częściach świątyni. Mimo, że nie ma bezpośrednich analogii dla takiego pomieszczenia w innych świątyniach, zarówno wcześniejszych jak i późniejszych, to jednak główne motywy z Południowego Pomieszczenia mają swoje analogie w innych budowlach kultowych.

Dotyczy to np. tzw. fryzu przedmiotów, który przypomina ten ze świątyni Sahure w Abusir. Jednak, co sama Autorka podkreśla, ich stan zachowania nie pozwala, aby obydwa te monumenty połączyć (s. 390). Wydaje się więc, że wcześniejsze wątpliwości recenzenta na ten temat są uzasadnione.

Bardziej udokumentowane są analogie z innych budowli datowanych na czasy Hatszepsut i Totmesa III. Dotyczy to zarówno ich skali, jak i tematyki scen. Zakładając jednak, że były one wznoszone przez tych samych ludzi lub ich uczniów trudno się temu dziwić. Wykorzystanie podobnych motywów w czasach grecko-rzymskich może być uzasadnione nawiązywaniem do czasów świetności egipskiej monarchii.

Wynikająca z całej analizy materiału zaprezentowanej w rozprawie teza doktorantki o wykorzystywaniu Południowego Pomieszczenia Amona (s.391) jako magazynu i miejsca namaszczenia i ubierania celebranta wydaje się być słuszna i dobrze uzasadniona. Lokalizacja pomieszczenia na Górnym Dziedzińcu ułatwiała udział w odprawianych tam ceremoniach, a dekoracja podkreśla stałą regenerację zmarłego króla w czasie kultu odprawianego ku czci Amona.

Rozprawę kończy również krótkie (s. 393 – 397) jak poprzedni rozdział podsumowanie. Wydaje się, że połączenie obydwu rozdziałów byłoby dla rozprawy korzystne. Nie potrzebnie powtórzone zostały tutaj uwagi na temat organizacji rozprawy i wagi poszczególnych rozdziałów. Kilka ważnych i rzeczywiście wymagających powtórzenia stwierdzeń: o znaczeniu olei i tkanin w wielu obrzędach, odtworzeniu nie zachowanych nazw, roli Amona-Ra-Kamutefa i Amonet, podkreślenie roli rytualnego cyklu etc. (Fig. 76) mogłoby bez szkody dla jasności wywodu zostać zamieszczone razem z uwagami z rozdziału VIII.

5. Podsumowanie i wnioski końcowe

Recenzując rozprawę doktorską powinno się odpowiedzieć na trzy główne pytania:

- 1) czy rozprawa doktorska prezentuje wysoki poziom wiedzy kandydata w reprezentowanej przez niego dyscyplinie ?
- 2) czy rozprawa doktorska jest świadectwem możliwości samodzielnego prowadzenia pracy naukowej
- 3) czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

W wypadku analizowanej tutaj pracy odpowiedź na każde z tych pytań jest wysoce pozytywna. Stwierdzam z całym przekonaniem, że przedstawiona rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65 poz. 595 z późn. zmianami) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 I 2018 w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. z 30 I 2018, poz.261) i wnioskuję o dopuszczenie mgr Katarzyny Kapiiec do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Uważam również, że drugi tom rozprawy powinien zostać opublikowany, a sama rozprawa wyróżniona i nagrodzona.

Prof. dr hab. Krzysztof Ciałowicz